

doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2026.04.037>

УДК 336.14:338.2:330.341.1

Т. В. Жибер

доктор економічних наук,
доцент, доцент кафедри
фінансів імені Віктора
Федосова Київського
національного економічного
університету імені Вадима
Гетьмана, Київ, Україна,
tzhyber@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4557-023X>

Н. В. Циганова

доктор економічних наук,
професор, професор
кафедри банківської справи
та страхування Київського
національного економічного
університету імені Вадима
Гетьмана, Київ, Україна,
tsyganova_nadiia@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5186-8884>

А. А. Славкова

кандидат економічних
наук, доцент, професор
кафедри фінансів імені
Віктора Федосова Київського
національного економічного
університету імені Вадима
Гетьмана, Київ, Україна,
slavkova.a@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8337-8679>

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. *Вступ.* Розроблення теоретико-методологічної концепції бюджетування у публічних фінансах є необхідним і важливим для України, яка не має власної тривалої традиції становлення технологій демократичного бюджетування. Зважаючи на те, що бюджетування відбувається в інституційному середовищі, доцільно обґрунтувати концептуальні засади бюджетування в парадигмі інституціоналізму. *Проблематика.* Систематизований виклад концептуальних засад бюджетування як фінансово-управлінської технології макrorівня з конкретизацією елементів, умов та принципів залишається нерозв'язаним завданням.

Мета – запропонувати концептуалізацію принципів сучасних публічних фінансів, що сприятимуть використанню управліннями релевантного інструментарію бюджетування, яке забезпечить системне й послідовне досягнення сталого розвитку навіть за умов воєнних, кліматичних, економічних та інших загроз і викликів.

Методи. Методологічну основу дослідження становлять підходи інституціональної наукової школи: еволюціоністський підхід, системний підхід та теоретичні узагальнення, графічна інтерпретація.

Результати. Виявлено еволюційні зміни в розвитку технологій бюджетування, запропоновано авторську дефініцію бюджетування у публічних фінансах, ідентифіковано його елементи, визначено послідовність етапів бюджетування як процесу, спрямованого на забезпечення сталого розвитку і зростання добробуту суспільства, обґрунтовано принципи бюджетування.

Висновки. Бюджетування в публічних фінансах – це управлінська технологія, зміст якої розкривається у двох аспектах: 1) як сукупності технік, інструментів та методів; 2) як процесу, що складається з послідовних етапів: від постановки цілей та завдань соціально-економічного розвитку до оцінювання результативності й ефективності. З еволюцією держави змінювалися підходи та формувалися технології бюджетування. Головним завданням фінансово-управлінського інжинірингу є правильний вибір і комбінування різних технологій бюджетування або їхніх компонент для досягнення бажаного результату.

Ц и т у в а н н я: Жибер, Т. В., Циганова, Н. В., & Славкова, А. А. (2026). Принципи публічних фінансів для сталого розвитку. *Фінанси України*, (4), 37–49. <https://doi.org/10.33763/finukr.2026.03.037>

Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Жибер Т. В., Циганова Н. В., Славкова А. А., 2026

Ключові слова: публічні фінанси, фінансова політика, фінансові інструменти, принципи публічних фінансів, сталий розвиток, інституціоналізм.

Табл. 1 Літ. 16.

Tetiana Zhyber

Dr. Sc. (Economics), Associate Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, tzhyber@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4557-023X>

Nadiia Tsyganova

Dr. Sc. (Economics), Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, tsyganova_nadiia@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5186-8884>

Alla Slavkova

Ph.D. (Economics), Associate Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, slavkova.a@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8337-8679>

PRINCIPLES OF PUBLIC FINANCE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. Introduction. The development of a theoretical and methodological concept of budgeting in public finance is necessary and important for Ukraine, which does not have its own long tradition of the budgeting technologies developing on the democratic principles. Considering the fact that budgeting takes place in an institutional environment, it is reasonable to substantiate the conceptual foundations of budgeting in the paradigm of institutionalism.

Problem Statement. A systematized presentation of the conceptual foundations of budgeting as a macro-level financial and management technology with the specification of elements, conditions and principles remains an unresolved task.

The *purpose* of the article is to substantiate the conceptual foundations of modern budgeting as a financial and management technology aimed at ensuring public welfare, to identify the components of budgeting, to expand and deepen their characteristics compared to the previous developments, to substantiate the principles of budgeting.

Methods. The authors base their research on the methodology of institutionalism. They use evolutionistic approach to argue for the institutional nature of budgeting; systemic approach and theoretical generalizations - for conceptualizing budgeting; graphic interpretation - for a visualization of the components of budgeting as a financial and management technology.

Results. The authors reveal the evolutionary changes in the development of budgeting technologies, give the definition of budgeting in public finance, identify the elements of budgeting, determine the sequence of budgeting stages as a process aimed at ensuring sustainable development and growth of the welfare of society, and substantiate the principles of budgeting.

Conclusions. Budgeting in public finance is a management technology, the content of which is revealed in two aspects: 1) as a set of techniques, tools and methods; 2) as a process consisting of successive stages: from setting the goals and tasks of socio-economic development to evaluating effectiveness and efficiency. With the evolution of the state, approaches changed and different budgeting technologies were formed. The main task of financial and management engineering is the correct choice and combination of various budgeting technologies or their components to achieve the desirable result.

Keywords: budgeting of public financial resources, performance management, financial and managerial engineering, principles of budgeting, budgets, institutionalism.

JEL classification: B52, H50, H61, Q01.

Вступ. Всебічне дослідження публічних фінансів в Україні набуває особливого значення в контексті посилення інтеграції української фінансової науки до світового наукового дискурсу. Одним із ключових аспектів цього

процесу є аналіз термінологічних відмінностей, що сформувався у пострадянському проросійському науковому просторі, зокрема щодо використання англійського слова *public* та терміна *public finance*. Концептуальні відмінності у пошуку точних відповідників словам “публічний” та “суспільний” поряд із більш звичним прикметником “державний” ставлять перед українськими вченими низку додаткових наукових запитань. Також в Україні немає власної тривалої традиції демократичного бюджетування, що породжує нагальну потребу в теоретико-методологічному підґрунті для реформування системи публічних фінансів.

Протягом тривалого часу, за царської росії та в радянський період, в українській науковій літературі домінувало використання поняття “державні фінанси”. Як поняття в російській імперській науці “фінанси” були запозичені й вивчалися у площині забезпечення грошовими ресурсами державної вертикалі. Податкова політика і податкові інструменти, поряд із цінними паперами державного сектору та іншими монетарними інструментами, утворювали базис фінансової науки імперії. Термінологія на основі цього поняття сформувала певні концептуальні відмінності між українською і західною фінансовою наукою в розумінні організації й застосування інструментарію публічних фінансів загалом та бюджетування публічних фінансових ресурсів зокрема. Стверджуємо, що в радянський період були посилені саме наближені до попередніх імперських підходів практики акумулювання та перерозподілу зведеного фонду фінансових ресурсів, поняття “публічне” стосовно грошових ресурсів повністю ототожнювалося з “державним”, що призвело до заміщення одного терміна іншим.

Останніми десятиліттями українські вчені працюють над заповненням цієї прогалини пізнання, обґрунтовуючи відмінність між державними і публічними фінансами. Незважаючи на істотний внесок вітчизняних науковців у визначення змісту та призначення публічних фінансів, нові виклики щодо суб’єктності виконавців публічного сектору, нагальна необхідність міждисциплінарного підходу до вивчення публічних фінансів, поява додаткових аспектів у публічних фінансах породжують подальші наукові питання. Суспільства формують цінності, заради яких готові акумулювати і витрачати спільні кошти, але формують і різні інституційні правила взаємодії під час бюджетування. Тому уряди не відмовляються від нормативної теорії, яка стала невід’ємною частиною дослідження сфери управління публічними фінансами. Цілі сталого розвитку, схвалені ООН у 2015 р., сьогодні об’єднали й конкретизували світові цінності для застосування нормативної теорії в управлінні публічними фінансами. Відповідно, постає питання загальних принципів використання їхнього інструментарію, що стануть основою для формування принципів бюджетування кожної країни.

Додатково в умовах глобалізації міжнародних розрахунків і цифровізації економіки стираються межі між національними економіками. Використання фінансових та монетарних інструментів державними регуляторами стало взаємозалежним. Глобалізація, незалежно від її прийняття чи від-

торгнення окремими управлінцями, призводить до взаємного впливу на політичні рішення про використання грошових ресурсів. При цьому світові цінності й принципи вступають у взаємодії з цінностями окремих суспільств, а управлінські рішення під час інжинірингу результатів додатково залежать від спроможності управлінців приймати найбільш ефективні і конгруентні рішення.

Постає наукове питання, на яких сучасних принципах мають застосовуватися інструменти публічних фінансів для використання суспільних фінансових ресурсів із метою забезпечення сталого розвитку суспільств у контексті взаємозалежності уніфікованих світових цінностей та різноманітності суспільних устроїв.

Аналіз досліджень і постановка проблеми. Українська наука про публічні фінанси активно вивчала питання їхньої сутності, структури та призначення. Основу дослідження публічних фінансів утворювали авторів, котрі приділяли значну увагу порівнянням напрацювань західної науки та розвитку пострадянського наукового спадку.

Так С. А. Дяченко підкреслює, що радянська наука розглядала державні фінанси як інструмент виконання функцій держави, тоді як вивчення публічних фінансів західною наукою зосереджувалося на питаннях суспільного вибору на користь підтримки суспільного блага [1]. Т. Ф. Куценко розглянула новітні вимоги щодо більшої відповідальності за використання публічних фінансових ресурсів, які визначають їхню структуру із залученням ресурсів приватного сектору [2]. Предмет досліджень поділяється на склад і структуру публічних (суспільних) ресурсів та інструментарій, застосовуваний у публічних фінансових відносинах.

І. О. Луніна чітко окреслює межі публічних фінансів бюджетними доходами та державними видатками, управління якими зосереджене на попередженні неконтрольованих бюджетного дефіциту та державного боргу, відповідно, в основі сталості публічних фінансів вчена визначає забезпечення публічних фінансових ресурсів за допомогою податкових доходів [3]. Фіскальний простір публічних фінансів як джерело публічних фінансових ресурсів визначає А. І. Крисоватий, підкреслюючи “мистецтво адміністрування й управління фінансами задля створення умов для безпекового життя” [4, с. 11]. І. О. Лютий, В. А. Вакуленко, В. В. Зайчикова та І. Б. Стефанюк акцентують увагу на прозорості у публічних фінансах, зокрема через належну підзвітність та організацію аудиту при акумулюванні й використанні фінансових ресурсів у публічному секторі за міжнародними стандартами [5]. Водночас Н. С. Рязанова наголошує, що публічні фінанси повинні бути органічно пов’язаними завдяки нормативно-правовому регулюванню з національними й наднаціональними фінансовими інструментами для стимулювання економічної діяльності, що керується критеріями досягнення сталого розвитку [6]. П. О. Нікіфоров та І. І. Легкоступ виявили брак вивчення українських інституційних правил та зв’язків із політикою, покладеною в основу прийняття рішень, при використанні інструментарію публічних

фінансів [7]. С. О. Криниця систематизує застосування цифрових інструментів у інструментарії публічних фінансів, що забезпечують прозорість таких відносин та їхню повноцінну підконтрольність не лише владі, а й окремим громадянам [8]. Н. В. Савчук підкреслює необхідність керованих, а не реактивних, викликаних безсистемним реформуванням, змін в управлінні бюджетами [9].

Опрацювавши публікації українських вчених, констатуємо глибокий рівень дослідження структури і складу публічних фінансових ресурсів, джерел їхнього акумулювання, показників використання та інформативно-правового регулювання. Разом із тим вибір інструментів управління у публічних фінансових відносинах та пов'язаний із ним контекст, зокрема принципи застосування інструментарію у публічних фінансових ресурсах, якими мають послуговуватися управлінці у вітчизняних реаліях, потребують подальших досліджень.

Мета статті – запропонувати концептуалізацію принципів сучасних публічних фінансів, що сприятимуть використанню управлінцями релевантного інструментарію бюджетування, яке забезпечить системне й послідовне досягнення сталого розвитку навіть за умов воєнних, кліматичних, економічних та інших загроз і викликів.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження утворюють підходи інституціональної наукової школи. Еволюціоністський підхід використано для аргументації інституційної природи бюджетування; системний підхід та теоретичні узагальнення – для концептуалізації бюджетування; графічну інтерпретацію – для наочного відображення компонентів бюджетування як фінансово-управлінської технології.

Результати дослідження. Еволюція технологій бюджетування у публічних фінансах пройшла кілька якісно відмінних етапів, кожен з яких відповідав певній парадигмі державного управління та рівню розвитку інституційного середовища. На початковому етапі домінувало постатейне (лінійне) бюджетування, що зосереджувалося на контролі за витрачанням коштів і забезпеченні дотримання кошторисних призначень без оцінки результатів. У другій половині ХХ ст. під впливом ідей управлінської ефективності сформувалися програмно-цільовий метод та бюджетування на основі результатів – підходи, що орієнтували публічні фінансові ресурси на досягнення вимірюваних суспільних цілей. На межі ХХ–ХХІ ст. набуло поширення середньострокове бюджетне планування, що дало змогу поєднати річний бюджетний цикл зі стратегічними пріоритетами сталого розвитку. Сучасний етап характеризується формуванням бюджетування data-driven, яке передбачає використання цифрових даних, аналітичних платформ і методів прогнозування для обґрунтування бюджетних рішень у реальному часі. Зазначена еволюція відбувалась в інституційному середовищі, що формує правила, стимули та обмеження для учасників бюджетного процесу, що й зумовлює доцільність дослідження бюджетування в парадигмі інституціоналізму.

На підставі системного підходу та теоретичних узагальнень пропонується авторська дефініція бюджетування у публічних фінансах: *це фінансово-управлінська технологія макрорівня, що реалізується в інституційному середовищі й спрямована на забезпечення суспільного добробуту через системне формування, розподіл та використання публічних фінансових ресурсів на основі узгодження Цілей сталого розвитку, принципів прозорості й підзвітності та адаптивного реагування на невизначеність*. Запропонована дефініція розширює попередні напрацювання вітчизняної науки у двох аспектах: по-перше, явно вводить інституційний вимір бюджетування як визначальну умову його функціонування; по-друге, пов'язує бюджетування безпосередньо з досягненням сталого розвитку, а не лише з виконанням поточних функцій держави.

Бюджетування як фінансово-управлінська технологія охоплює такі структурні елементи: 1) суб'єктів бюджетування в особі органів законодавчої та виконавчої влади, розпорядників коштів, громадянського суспільства як учасника суспільного вибору; 2) об'єкт бюджетування – публічні фінансові ресурси, що акумулюються, розподіляються та використовуються для забезпечення суспільних благ; 3) інструментарій цієї фінансово-управлінської технології як сукупність технік, методів, управлінських та фінансових інструментів (стратегічні плани, ліміти / стелі, бюджетні програми, кошториси, фіскальні правила); 4) інституційне середовище – формальні (законодавство, бюджетні регламенти, міжнародні стандарти) та неформальні (традиції, сформовані зв'язки і структури, довіра до інституцій, ціннісні настанови суспільства) правила, що визначають умови реалізації бюджетування; 5) результат – вимірювані суспільні блага та показники сталого розвитку, що виступають критерієм результативності та ефективності бюджетного процесу. Виокремлення цих елементів дає змогу розглядати бюджетування не як технічну процедуру, а як системну управлінську технологію з чітко визначеним ціннісним орієнтиром.

Як процес бюджетування реалізується через послідовність взаємопов'язаних етапів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку і зростання добробуту суспільства: 1) постановка цілей та завдань соціально-економічного розвитку на основі суспільного вибору та стратегічних пріоритетів, узгоджених із Цілями сталого розвитку ООН; 2) прогнозування та планування фінансових ресурсів у формі визначення обсягів, джерел і структури публічних фінансових ресурсів на середньострокову перспективу, що охоплює фінансіалізацію публічних фінансових ресурсів, фіскальну консолідацію та фіскальні рамки; 3) розподіл ресурсів за пріоритетами та програмами з урахуванням принципів адаптації до інституційного середовища й інклюзивності; 4) виконання бюджетів, позабюджетних цільових фондів та оперативне управління публічними фінансовими ресурсами у складі суб'єктів бюджетування – розпорядників коштів, що передбачає перерахування спеціальними установами запланованих фінансових потоків із застосуванням механізмів адаптивного стратегування при відхиленні від планових показ-

ників; 5) моніторинг, контроль та підзвітність використання публічних фінансових ресурсів у формі забезпечення прозорості використання публічних коштів через цифрові інструменти, управління ризиками та аудит; 6) оцінювання результативності й ефективності як верифікація досягнення запланованих суспільних результатів та формування зворотного зв'язку для наступного бюджетного циклу. Саме замкненість цього циклу та наявність зворотного зв'язку відрізняють бюджетування як технологію від бюджетного процесу як суто юридичної процедури. Головним завданням фінансово-управлінського інжинірингу результатів під час бюджетування у публічних фінансах є правильний вибір і комбінування технік, різних методів у складі технології бюджетування або його окремих інструментів залежно від характеру цілей влади заради суспільства, наявного рівня невизначеності й особливостей інституційного середовища кожної окремої країни – для досягнення бажаного суспільного результату з урахуванням інституційних особливостей формування та використання публічних фінансових ресурсів.

Затверджені законодавством до виконання показники публічних фінансових ресурсів у бюджетах та позабюджетних цільових фондах повинні сприяти сталому розвитку суспільства до бажаного рівня суспільного добробуту. Відповідно, прийняття владою та її виконавцями рішень щодо вибору інструментарію для створення потрібних пропорцій у публічних фінансових ресурсах базується на оцінці впливу показників бюджетів та інших позабюджетних публічних фондів на суспільний добробут. Однак емпіричний аналіз таких показників на вибірці із 45 країн показав, що вони різні й мають неформальні інституційні особливості в кожній країні. К. Вільямсон сформулювала висновок про неможливість точного перенесення атрибутів успішного інституту прийняття рішень для бажаних результатів від однієї країни до іншої [10] без адаптації до контексту, який створюють неформальні правила суспільств. Саме ціннісні трактування наслідків рішень управлінцями, такі як формування довіри, кваліфікація та пропорції у фінансових ресурсах публічної сфери, що виникають унаслідок впливу цих цінностей через сформовані інституційні правила, можуть викривлювати запозичену практику управління публічними фінансами від одного суспільства до іншого. Важливим є визнання необхідності верифікації наслідків застосування фінансового інструментарію перед запозиченням з інших країн та під час запровадження власних реформ, з урахуванням притаманних суспільству і його владі офіційних та неофіційних інституційних правил. Викладене формує принцип адаптації застосування фінансових інструментів у бюджетуванні до офіційних і неофіційних інституційних правил, використовуваних у суспільстві.

Пропонуємо розглянути застосування фінансового інструментарію у публічних фінансах у розрізі перерозподілу фінансових ресурсів (таблиця). До таблиці не включено перерозподіл публічних фінансів у бюджетній системі, щоб не переобтяжувати дослідження.

Таблиця. Застосування фінансового інструментарію у публічних фінансах

Площина перерозподілу публічних фінансових ресурсів	Обґрунтування застосування фінансових інструментів
Пропорція між фіскальними інструментами та інструментами фінансово-го ринку (фінансіалізації)	Вибір на користь податків, запозичень або процентів від використання національного багатства. Основними інструментами є обов’язкові платежі, запозичення, цінні папери, проценти за заощадженнями, рента. Фінансіалізація, своєю чергою, передбачає вибір на користь поточних запозичень із відкладеним боргом на майбутнє
Архітектоніка фіскального простору публічних фінансів	Вибір між оподаткуванням доходів, майна, споживання чи певних заходів. Фінансовими інструментами є податки і збори, інші обов’язкові платежі
Архітектоніка інструментарію грошового ринку	Вибір на користь доходів від грошових активів, зокрема від емісії грошей (у т. ч. цифрових), депозитів, цінних паперів, курсова різниця, процентні доходи тощо
Архітектоніка фінансового забезпечення результатів виконавців	Вибір поєднання фінансових і управлінських показників для керування результатами. Основними фінансовими інструментами є фондування, кошторис зі статтями, квоти, ліміти, призначення, програмування заходів і результатів фінансового забезпечення
Балансування публічних фінансових ресурсів: поточне і стратегічне	Поділ публічних фінансів на потоки та їхнє врівноваження в часі за фондами. Основними фінансовими інструментами є оподаткування, кредит, доходи, видатки, ліміт, фіскальні правила, управління дефіцитом, управління боргом
Перерозподіл публічних фінансових ресурсів на основі громадського прийняття рішень	Спрямування фінансових потоків на основі колективних рішень громадян, вибір напряду перерозподілу фінансових ресурсів на підставі цифровізованих даних від громадян. Основними фінансово-управлінськими інструментами є дотації, субсидії, субвенції, інвестиції, штрафи, адміністративні збори і платежі, фінансове забезпечення публічних послуг
Спільне використання публічних фінансових ресурсів із приватним сектором	Залучення приватних коштів для створення суспільних послуг в обмін на дохід чи привілеї в отриманні доходу. Основними фінансовими інструментами є видатки, інвестиції, дохід, частка капіталу, тарифи, плата

Складено авторами.

Розвиток новітніх фінансових (фінансіалізованих) інструментів для забезпечення надходжень у публічних фінансах на додаток до фіскальних, зокрема перспективи та можливості емісії цифрових грошей (у вказаних площинах зокрема) забезпечить і поглибить прозорість процесів акумулювання і використання фінансових ресурсів в інтересах суспільства. Викладене підтверджує принцип удосконалення наявних і запозичення новітніх фінансових інструментів для публічного сектору.

Україна стикається з необхідністю забезпечення сталого розвитку в умовах надзвичайних ситуацій та, як наслідок, високої невизначеності у плануванні навіть на короткострокову перспективу. У попередніх публікаціях ми систематизували виклики, що приводять до невизначеності в управлінні публічними фінансовими ресурсами [11; 12], і сформулювали висновок: управління публічними фінансами в умовах невизначеності через

незвичайні ситуації потребує або додаткових коштів, або інших інструментів управління, або поєднання зміни у показниках фінансових ресурсів та оновлення інструментів для управління ними. Викладене дає змогу сформулювати принцип прагнення сталого розвитку, незважаючи на невизначеність. Цей принцип публічних фінансів може бути реалізований лише через принцип стратегічного фокуса бюджетування.

Навіть в умовах невизначеності суспільства прагнуть добробуту, що покладений в основу сучасного суспільного договору та є підґрунтям перерозподілу коштів на їхню користь, зокрема, як переконує вітчизняний досвід останніх років, із використанням монетарних інструментів у забезпеченні публічних фінансових ресурсів. Складниками сталого забезпечення суспільного добробуту є базисний захист життя особистості, надання свободи розвитку та економічної діяльності особистості, гарантування інклюзії особистості в суспільство на засадах максимально ефективного застосування й використання її персональних особливостей [13]. Наведене дає підстави сформулювати принцип публічних фінансів: спрямування на забезпечення інклюзивної самореалізації кожного члена суспільства. Цей принцип втілюється як основа принципу стратегічної гнучкості пріоритетів при бюджетуванні – виявлені прогалини чи застарілі підходи попереднього управління повинні бути вчасно замінені на більш релевантні без втрати стратегічного пріоритету сталого розвитку.

Перспектива оновлення використання фінансових інструментів у публічних фінансах України також тісно пов'язана з цифровізацією даних, які необхідні та використовуються при їхньому застосуванні. Тому поряд із беззаперечною необхідністю вибору інструментарію для публічних фінансів, що забезпечить розподіл фінансових ресурсів на користь суспільства для його сталого розвитку, постає новий напрям – забезпечення публічності у значенні “прозорості” таких фінансових операцій. Публічні фінансові операції, які стосуються суспільного блага та сталого розвитку суспільства, мають бути прозорими не лише для органів контролю, представників влади, зареєстрованих громадських організацій, а й для кожного представника суспільства. Прозорість забезпечується створенням, підтримкою і розвитком цифрових інструментів, зокрема доступних для громадян порталів та інтерактивних платформ у мережі Інтернет із даними, що відображають і характеризують публічні (у т. ч. фінансові) ресурси. Публічність дає змогу оперативно формувати нові дані для рішень на основі негайного зворотного зв'язку з представниками громадян. Зворотний зв'язок із громадянами як отримувачами послуг критично важливий у контексті інжинірингу цілей під час діяльності державних і комунальних підприємств, чії фінансові ресурси, згідно з українським законодавством, теж вважаються публічними. Викладене дає підстави сформулювати принцип вибору та застосування фінансових інструментів на основі даних від громадян, що корелює з принципами ухвалення рішень та участі громадян у розробленні рішень для бюджетування.

Засади прозорості публічних фінансових ресурсів, а також конкретизацію їхніх складників у площині законодавчого унормування для практичного використання з 2015 р. регулює Закон України “Про відкритість використання публічних коштів” [14], наразі у редакції від 14 червня 2025 р. Відповідно до ст. 1 цього закону публічні фінанси втілені у публічних коштах, які охоплюють кошти бюджетної системи України (крім таємних видатків), кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти Національного банку України, державних банків, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, а також кошти суб’єктів господарювання державної і комунальної власності (у яких частка такої власності перевищує 50 %) та кошти пов’язаних з їхньою діяльністю суб’єктів господарювання, отримані ними від господарської діяльності. Тобто, як зазначено вище, структура публічних фінансових ресурсів в Україні регламентована тепер і в законодавстві. Принцип публічних фінансів використання таких ресурсів полягає в забезпеченні його прозорості, що формує принцип прозорості та підзвітності бюджетування.

Згідно із законодавчим регулюванням прозорість у публічних фінансах стосується оприлюднення результатів та підстав для планування і фактичного використання публічних коштів. Прозорість забезпечується створенням, підтримкою і розвитком цифрових фінансових інструментів, зокрема доступних для громадян, які дають змогу брати участь у використанні публічних ресурсів, наприклад, через купівлю цільових облігацій. Цифровізація розрахунків і залучення публічних фінансів на фінансовий ринок забезпечує принцип гнучкості акумулювання публічних фінансових ресурсів. Викладене підтверджує принцип поєднання монетарної і бюджетної політик для отримання синергетичного ефекту. Тобто принцип публічних фінансів має визнати і враховувати фінансіалізацію публічних фінансових ресурсів, яка посилюється в усьому світі. Принцип цільового використання коштів при бюджетуванні спрямований на впорядкування такої фінансіалізації. В Україні використовується стратегія управління державним боргом.

Основним інструментом управління публічними коштами на стратегічну та середньострокову перспективу є стратегування, яке полягає в розробленні стратегій як для країни загалом, для кожного напрямку розвитку, так і для кожної проблеми, що її слід розв’язувати (наприклад, схвалена Кабінетом Міністрів Державна стратегія управління лісами до 2035 року [15]). Стратегування застосоване і для реформування управління державними фінансами, з цією метою схвалено до використання третю трирічну стратегію з 2026 р. [16]. Середньострокове планування як необхідний інструмент управління не вдається повною мірою реалізувати через необхідність перебудови інституцій, що станом на 2026 р. ускладнюється в Україні активними воєнними діями. Наступним за значенням інструментом управління в публічних фінансах є стандартизація, яка, зокрема, застосовується для по-

глиблення глобалізації (наприклад, виконання вимог для вступу до ЄС). Поряд зі стандартизацією використовується антагоністичний до неї механізм гнучкого фінансового планування, що допомагає змінювати (уточнювати) плани упродовж їхнього виконання залежно від обставин, які було складно передбачити при їхньому складанні. Наведене дає можливість сформулювати такий принцип використання фінансового інструментарію у публічних фінансах як системне адаптивне стратегування з метою досягнення потрібних результатів, що втілюються у сталому розвитку та забезпеченні суспільного добробуту.

Висновки та запрошення до дискусії. У підсумку пропонуємо вісім принципів публічних фінансів, застосування яких представниками влади під час бюджетування сприятиме сталому розвитку суспільства через забезпечення використання необхідних фінансових і управлінських інструментів для реалізації цілей використання публічних фінансових ресурсів. Сформульовано такі принципи:

- 1) адаптації застосування фінансових інструментів до офіційних і неофіційних інституційних правил, що використовуються у суспільстві;
- 2) удосконалення наявних, створення і запозичення з приватного сектору новітніх фінансових інструментів для публічного сектору;
- 3) прагнення сталого розвитку, незважаючи на невизначеність;
- 4) забезпечення інклюзивної самореалізації кожного члена суспільства;
- 5) вибору та застосування фінансових інструментів на основі даних від громадян;
- 6) забезпечення прозорості використання публічних фінансових ресурсів;
- 7) поєднання монетарної і бюджетної політик для отримання синергетичного ефекту;
- 8) адаптивного системного стратегування при використанні публічних фінансових ресурсів.

Сподіваємося, формулювання цих принципів сприятиме найбільш релевантному викликам і ризикам досягнення Цілей сталого розвитку застосуванню і вибору інструментарію при бюджетуванні у публічних фінансах. Дослідження інституційних передумов використання цих принципів, поглиблення та конкретизація змісту і формування переліку пропонуємо продовжити в наукових дискусіях. Запропоновані принципи мають на меті поєднати й підкреслити уніфіковані завдання законодавчої, виконавчої та судової влади у створенні передумов сталого розвитку і досягнення суспільного добробуту через колективне врахування інтересів кожного індивіда за допомогою найбільш сучасних практик інжинірингу застосування фінансового та управлінського інструментарію у публічних фінансах.

Зв'язок зі сталим розвитком при використанні публічних фінансових ресурсів в Україні реалізовано через численні управлінські інструменти досягнення результатів, актуальність використання яких беззаперечна в умовах обмеженості таких ресурсів. Напрямом подальших наукових розвідок є аналіз результативності поєднання цих інструментів та фінансових інстру-

ментів перерозподілу ресурсів в умовах нових можливостей, які створює цифровізація, зокрема грошового обігу.

Список використаних джерел

1. Дяченко С. А. Публічні, державні та місцеві фінанси: співвідношення понять. *Держава та регіони. Сер.: Державне управління*. 2018. № 4 (64). С. 59–63. URL: https://ra.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/13.pdf.
2. Куценко Т. Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 62–66. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3543&i=12>.
3. Луніна І. О. Потенціал публічних фінансів для забезпечення видатків воєнного періоду та поствоєнного відновлення України. *Фінанси України*. 2022. № 8. С. 7–26. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.08.007>.
4. Крисоватий А. Воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*. 2023. № 1 (74). С. 8–30. URL: <https://doi.org/10.35774/sf2023.01.008>.
5. Lyutyu I., Vakulenko V., Zaichykova V., Stefaniuk I. The role of SAI in the context of war: evidence from Ukraine. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*. 2025. Vol. 37 (1). P. 129–133. URL: <https://doi.org/10.1108/JPBAFM-12-2024-0246>.
6. Рязанова Н. С. Європейський вектор сталого розвитку – орієнтир корпоративних і публічних фінансів України. *Фінанси України*. 2023. № 11. С. 86–98. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.11.086>.
7. Нікіфоров П., Лєзкоступ І. Публічні фінанси в сучасній Україні: теоретичний та практичний аспект. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33, № 3. С. 287–295. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.287>.
8. Криниця С. Сучасні тренди розвитку цифрових технологій та їх вплив на публічні фінанси. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2023. № 2. С. 82–120. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2023.82-120>.
9. Савчук Н. В. Інституціональні концепти реформування бюджетної системи. *Економіка та підприємництво*. 2013. Вип. 31. С. 154–165. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/05b27c32-b0da-42fa-ba80-be246c127565>.
10. Williamson C. R. Informal institutions rule: institutional arrangements and economic performance. *Public Choice*. 2009. Vol. 139. P. 371–387. URL: <https://doi.org/10.1007/s11127-009-9399-x>.
11. Жибер Т. Середньострокове бюджетне планування під час війни в Україні. *Business and Legislation*. 2022. Т. 15, № 2 (спецвипуск). С. 43–50. URL: <https://ojs.b-k.ge/index.php/bk/article/view/759>.
12. Циганова Н. В., Жибер Т. В. Концептуальний підхід data-driven бюджетування інвестиційних проєктів для сталого розвитку України. *Фінанси України*. 2023. № 3. С. 27–43. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.03.027>.
13. Жибер Т., Рудик Н. Моделювання фінансового забезпечення суспільного добробуту за пріоритетами публічного бюджетування. *Економічні горизонти*. 2023. № 4 (26). С. 4–18. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(26\).2023.291783](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(26).2023.291783).
14. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>.
15. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>.
16. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2026–2030 роки та затвердження операційного плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України 25.02.2026 № 217-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2026-%D1%80#Text>.

References

1. Diachenko, S. A. (2018). Public, state and local finances: related connenvtions. *State and Regions. Series: Public Management and Administration*, 4 (64), 59–63. Retrieved from https://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/13.pdf [in Ukrainian].
2. Kutsenko, T. (2016). Public finance in Ukraine: content and structure considering current tendencies of development. *Ekonomika ta derzhava*, 6, 62–66. Retrieved from <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3543&i=12> [in Ukrainian].
3. Lunina, I. (2022). Public finance capacity to secure expenditures during the war period and the post -war recovery of Ukraine. *Finance of Ukraine*, 8, 7–26. DOI: 10.33763/finukr2022.08.007 [in Ukrainian].
4. Krysovatty, A. (2023). Military realities of the fiscal space of public finances in Ukraine. *World of Finance*, 1 (74), 8–30. DOI: 10.35774/sf2023.01.008 [in Ukrainian].
5. Lyuty, I., Vakulenko, V., Zaichykova, V., & Stefaniuk, I. (2025). The role of SAI in the context of war: evidence from Ukraine. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 37 (1), 129–133. DOI: 10.1108/JPBAFM-12-2024-0246.
6. Riazanova, N. (2023). European vector of the sustainable development – the guideline for corporate and public finance in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 11, 86–98. DOI: 10.33763/finukr2023.11.086 [in Ukrainian].
7. Nikiforov, P. & Legkostup, I. (2023). Public finance in modern Ukraine: theoretical and practical aspect. *Economic Analysis*, 33 (3), 287–295. DOI: 10.35774/econa2023.03.287 [in Ukrainian].
8. Krynytsia, S. (2023). The Current Trends in the Digital Technologies Development and their Impact on Public Finance. *Research Notes of the State Tax University*, 2, 82–120. DOI: 10.33244/2617-5940.2.2023.82-120.
9. Savchuk, N. (2013). Institutional concepts of budget system reform. *Economics and Entrepreneurship*, 31, 154–165. Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/items/05b27c32-b0da-42fa-ba80-be246c127565> [in Ukrainian].
10. Williamson, C. R. (2009). Informal institutions rule: institutional arrangements and economic performance. *Public Choice*, 139, 371–387. DOI: 10.1007/s11127-009-9399-x.
11. Zhiber, T., & Fedosova, V. (2022). Medium-term budgetary planning during the war in Ukraine. *Business and Legislation*, 15 (20), 43–50. Retrieved from <https://ojs.b-k.ge/index.php/bk/article/view/759> [in Ukrainian].
12. Tsyganova, N., & Zhyber, T. (2023). Data-driven conceptual approach to investment project budgeting for sustainable development of Ukraine. *Finance of Ukraine*, 3, 27–43. DOI: 10.33763/finukr2023.03.027 [in Ukrainian].
13. Zhyber, T., & Rudyk, N. (2023). Modeling the financial provisions for public welfare in alignment with public budgeting priorities. *Economies' Horizons*, 4 (26), 4–18. DOI: 10.31499/2616-5236.4(26).2023.291783 [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *On the transparency of the use of public funds* (Act No. 183-VIII, February 11). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text> [in Ukrainian].
15. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). *On the approval of the State Forest Management Strategy of Ukraine until 2035* (Decree No 1777-r, December 29). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2026). *On approval of the Strategy for Reforming the Public Finance Management System for 2026–2030 and approval of the operational plan of measures for its implementation* (Decree No. 217-r, February 25). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2026-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 01.04.2026

Прорецензована: 12.04.2026

Доопрацьована: 14.04.2026

Підписана до друку: 30.04.2026